

Список литературы: 1. www.oemk.ru 2. Имитационное моделирование: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Ю.Н. Павловский, Н.В. Белотелов, Ю.И. Бродский. – М.: Издательский центр «Академия», 2008. – 236 с.

Bibliography (transliterated): 1. www.oemk.ru 2. Imitacionnoe modelirovanie: ucheb. posobie dlja stud. vyssh. ucheb. zavedenij. – Moscow: Izdatel'skij centr «Akademija», 2008. – 236 p.

Поступила (received) 18.09.2014

УДК 657.2:311.213.1:338.45 (043,3)

А. А. БОЛУХ, аспірант, Житомирський державний технологічний університет

ІДЕНТИФІКАЦІЯ ВАЛОВОЇ ТОРГОВОЇ НАЦІНКИ ЯК НЕВІД'ЄМНОЇ СКЛАДОВОЇ ВАЛОВОГО ВНУТРІШНЬОГО ПРОДУКТУ В СИСТЕМІ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

В статті розглянуто методологію визначення показника валового внутрішнього продукту, визначено переваги та недоліки методик визначення валового внутрішнього продукту. Запропоновано виділяти валову торгіву націнку в системі агрегованих показників системи національних рахунків. Наявність повної та достовірної інформації про функціонування усіх суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних та фізичних осіб) дає змогу більш точно визначити показник ВВП. Показник валової доданої вартості відображає ефективність функціонування суб'єктів господарювання країни, тих хто створює реальний продукт. Валова торгова націнка характеризує діяльність підприємств та організацій, які не створюють нового продукту, проте продають товари та послуги за більшою ціною. Комплексний аналіз показника валового внутрішнього продукту за двома основними складовими – ВДВ та ВТН – дозволяє оцінити продуктивність функціонування економіки країни в цілому та спрогнозувати її динаміку у перспективі.

Ключові слова: валовий внутрішній продукт, валова додана вартість, валова торгова націнка.

Вступ. Останні десятиліття відбувається процес інтернаціоналізації світової економіки, об'єднання економічних систем різних країн в єдиний економічний механізм. Це, у свою чергу, створює передумови для модифікації економічної науки відповідно до вимог сучасності.

Зокрема, необхідно звернути увагу на методи підрахунків показників ефективності діяльності національної економіки. Оскільки одним з найбільш інформативних показників системи національних рахунків є валовий внутрішній продукт, пропонуємо розглянути методичні рекомендації щодо його визначення Державним комітетом статистики України. Також, особливої уваги заслуговує система показників бухгалтерського обліку, як джерело даних формування сукупних показників ефективності функціонування економіки країни.

Аналіз останніх досліджень та літератури. Як основне інформаційне джерело нами використано методичні рекомендації розрахунку ВВП, затверджені Держкомстатом України [1, 2]. Проблематиці регулювання

макроекономічних процесів присвячено низку наукових досліджень вітчизняних економістів, зокрема Л. Бернстайна, А. Гриценко, Т. Грицюка, Я. Дьяченко, І. Лук'яненко, Ю. Лупенко, О. Назаренко та ін. Удосконалення системи інформаційного забезпечення розглянуто в працях О. Борсукової, В. Краєвського, Ю. Цал-Цалка, Д. Панкова.

Вагомий внесок в розвиток та дослідження облікових систем здійснили західні економічні школи. Зокрема на особливу увагу заслуговує науковий доробок Ф. Гюглі, В. Зомбарта, Ж. Рішара, Р. Рувера, Е. Стевелінка, І. Шера, Е. Шмаленбаха. В Україні облікові системи успішно вивчали Ф. Бутинець, М. Білуха, Г. Кірейцев, М. Кужельний, В. Лінник та ін.

Мета дослідження, постановка проблеми. У зв'язку з відсутністю єдиного загальноприйнятого підходу для визначення показників статистичної звітності, їх значення можуть бути недостовірними і непридатними для порівняння. А оскільки саме вони є важливим джерелом інформації, необхідно враховувати відмінності між ними, які зумовлені особливостями різних видів економічної діяльності.

Матеріали досліджень. Актуальність досліджуваної теми підтверджується здійсненням нами аналізом показника валового внутрішнього продукту України за останні десять років (таблиця 1).

Таблиця 1. Аналіз показників валового внутрішнього продукту України

Рік	Млрд. грн.	Абсолютний приріст номінального ВВП (ланцюговим способом)	У постійних цінах 2007 року, відсотків до відповідного періоду попереднього року	
			Зміна обсягу	Зміна дефлятора
2002	225,8	—	5,2	5,1
2003	267,3	41,5	9,5	8,1
2004	345,1	77,8	12,1	15,1
2005	441,5	96,4	3,0	24,2
2006	544,2	102,7	7,4	14,7
2007	720,7	176,5	7,6	23,1
2008	948,1	227,4	2,3	28,6
2009	913,3	-34,8	-14,8	13,0
2010	1082,6	169,3	4,1	13,8
2011	1302,1	219,5	5,2	14,3
2012	1408,9	106,8	0,2	8,0
2013	1444,0	32,8	0,0	3,1

Джерело: [на основі 4]

Данні, наведені у таблиці вказують на позитивну динаміку та стабільний ріст показника номінального валового внутрішнього продукту. Виключення становить лише 2009 рік – зменшення на 34,8 млрд. грн., що є наслідком впливу

світової фінансової кризи на ефективність економіки України. Проте даний показник має суб'єктивний характер, оскільки не враховує усієї сукупності кількісних і якісних змін в динаміці.

Порівнюваність показників ВВП в часі забезпечується шляхом визначення даного показника в постійних цінах станом на 2007 рік. Динаміка реального ВВП відмінна від динаміки номінального, що свідчить про нерівномірність продуктивної діяльності економіки України в цілому.

На рис. 1 (графік побудовано на основі показників наведених в табл. 1) чітко відображається взаємозалежність між ростом ВВП та збільшенням обсягів виробництва продукції у державі.

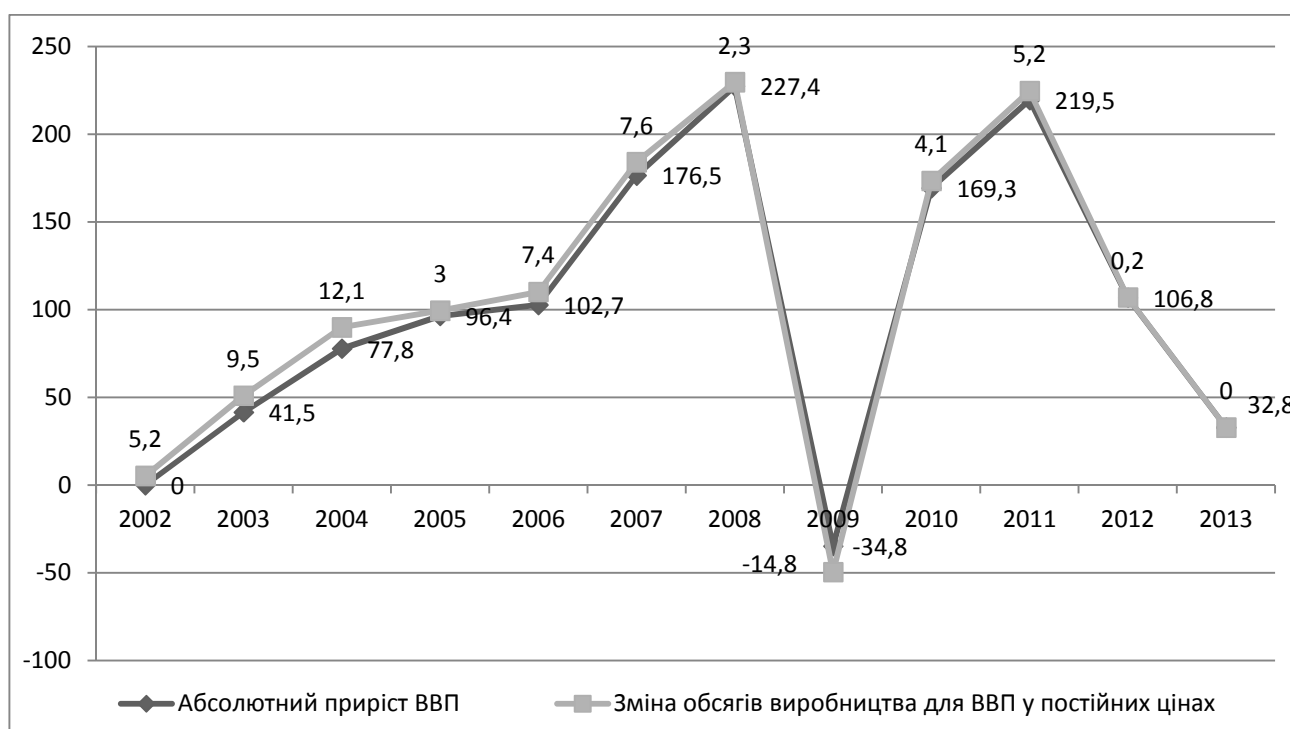

Рис. 1 – Вплив зміни обсягів виробництва на зміну валового внутрішнього продукту

Проаналізувавши наведений вище графік, можна стверджувати, що абсолютний приріст ВВП і зміна обсягів виробництва перебувають у прямій взаємозалежності між собою, проте мають дещо відмінні показники динаміки.

Згідно даних Держкомстату показники економічної ефективності діяльності України в другому кварталі 2013 року вищі ніж в першому (ВВП у I кварталі становить 301598, а у II – 351896 млн. грн.) [4]. Проте слід звернути особливу увагу на ступінь вичерпності цієї інформації та об'єктивність її використання у подальших розрахунках.

Для оцінки квартального і річного ВВП розроблено три методи: виробничий, розподільний та кінцевого використання (або метод доходів). За методом доходів ВВП визначається як сума первинних доходів: оплати праці найманих працівників, податків за виключенням субсидій на виробництво та імпорт, валового прибутку і змішаного доходу по видах економічної діяльності за усіма інституційними секторами економіки. Цей метод не є основним, оскільки не всі показники доходів розраховуються на основі звітних даних, частина з них визначається балансовим методом. Так, валовий прибуток і змішаний дохід визначається як різниця між валовою доданою вартістю (ВДВ), розрахованим за видами економічної діяльності виробничим методом, з одного боку, і оплатою праці найманих працівників, чистих інших податків, пов'язаних з виробництвом, з іншого. Зазначений метод використовується, в основному, для аналізу вартісної структури ВВП [1].

Валовий внутрішній продукт за категоріями кінцевого використання визначається як сума кінцевих споживчих витрат (інституційних секторів домашніх господарств; некомерційних організацій, що обслуговують домашні господарства; загального державного управління), валового нагромадження капіталу (валового нагромадження основного капіталу; зміни запасів матеріальних оборотних коштів; придбання за виключенням вибуття цінностей) та сальдо експорту-імпорту товарів і послуг [2].

Зазначений метод використовується, в основному, для аналізу споживання виготовленої продукції резидентами та нерезидентами (через сальдо експорту-імпорту).

Проте розподільний та метод кінцевого використання не дозволяють в повній мірі проаналізувати реальний стан економіки. Більш інформативним методом визначення валового внутрішнього продукту країни є виробничий. Цей метод використовується органами Державного комітету статистики для визначення ВВП як основний.

Згідно методичних рекомендацій щодо розрахунків квартального валового внутрішнього продукту виробничим методом передбачається визначення наступних показників: валова додана вартість у фактичних цінах, а також випуск товарів та послуг у порівнянних цінах у відсотках до відповідного періоду попереднього року в розрізі за видами економічної діяльності.

Виробничий метод полягає у визначенні валової ВДВ за видами економічної діяльності як різниці між вартістю виробленої продукції в основних цінах і вартістю матеріальних витрат та послуг, спожитих в процесі

виробництва. ВВП для економіки в цілому у ринкових цінах визначається як сума валової доданої вартості усіх видів економічної діяльності за усіма інституційними секторами економіки в основних цінах і податків, за виключенням субсидій на продукти [1].

Даний метод дозволяє оцінити ефективність функціонування економіки країни в цілому за певний проміжок часу, оскільки відображає структуру валового обсягу виробництва, сукупного проміжного споживання і валової доданої вартості.

Проте міжнародний поділ праці зумовив територіальну розосередженість виробничих потужностей різноманітних товарів та послуг, що в свою чергу формує в країнах ринок купівлі-продажу без власного виробництва. Це зумовило виокремлення важливого показника ефективності функціонування країни, а саме торгової націнки.

Аналіз інформаційно-довідкової літератури дозволив визначити найважливіші аспекти торгової націнки і сформулювати власну дефініцію даного поняття.

Торгова націнка – додана вартість до товару, яка закладається до ціни товару для відшкодування собівартості продукції, сплати непрямих податків та отримання прибутку; різниця між ціною продажу та собівартістю продукцію, що реалізується.

Проблеми визначення ВВП і торгової націнки, зокрема, пов'язані з такими факторами:

1) результати діяльності юридичних осіб оцінюються на основі статистичної звітності, що ускладнює ідентифікацію показника торгової націнки;

2) відсутність достовірної інформації про діяльність фізичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності, лєвова частка яких задіяні у сфері торгівлі і не надають даних про свою діяльність в органи статистики;

3) торгова націнка обліковується на субрахунку 285 «Торгова націнка» [3]. Специфіка використання вказаного субрахунку полягає в тому, що у звітності відображається лише згорнуте сальдо по рахунку 28 «Товари», залишаючи поза увагою користувачів інформації відомості про зміни (динаміку, коливання) торгової націнки за звітний період;

4) наявність тіньового сектору економіки тощо.

Для полегшення задачі визначення торгової націнки необхідно вжити наступних заходів:

1) удосконалити систему бухгалтерського обліку, ввести новий рахунок до Плану рахунків, що дозволить ідентифікувати торгіву націнку для відображення її в статистичній звітності;

2) зобов'язати фізичних осіб суб'єктів підприємницької діяльності подавати статистичну звітність із зазначенням даних про обсяги діяльності (сума виручки), витрати діяльності та торгіву націнку.

Висновки. Підсумовуючи все вищенаведене, на нашу думку, доцільним є відрізняти валову додану вартість (ВДВ) і валову торгіву націнку (ВТН) як рівноправні складові ВВП.

Наявність повної та достовірної інформації про функціонування усіх суб'єктів підприємницької діяльності (юридичних та фізичних осіб) дає змогу більш точно визначити показник ВВП. Показник валової доданої вартості відображає ефективність функціонування суб'єктів господарювання країни, тих хто створює реальний продукт. Валова торгівля націнка характеризує діяльність підприємств та організацій, які не створюють нового продукту, проте продають товари та послуги за більшою ціною.

Комплексний аналіз показника валового внутрішнього продукту за двома основними складовими – ВДВ та ВТН – дозволяє оцінити продуктивність функціонування економіки країни в цілому та спрогнозувати її динаміку у перспективі.

Список літератури: 1. Наказ Держкомстату України № 610 від 08.11.2004 Методика розрахунку валового внутрішнього продукту виробничим методом і за доходами року – [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2. Наказ Держкомстату України № 581 від 01.12.2006 Методологічне положення щодо річного розрахунку валового внутрішнього продукту за категоріями кінцевого використання – [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3. Наказ Міністерства фінансів України від 21 грудня 1999 р. N 893/4186 Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій – [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua/> 4. Соціально-економічний розвиток України за січень-червень 2013 року – [Електронне джерело] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Bibliography (transliterated): 1. Nakaz Derzhkomstatu Ukraini No 610 vId 08.11.2004 Metodika rozrahunku valovogo vnutrishnogo produktu virobничим методом I za dohodami roku – [Elektronne dzherelo] – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 2. Nakaz Derzhkomstatu Ukraini No 581 vId 01.12.2006 Metodologichne polozhennya schodo rіchnogo rozrahunku valovogo vnutrishnogo produktu za kategoriyami kintsevogo vikoristannya – [Elektronne dzherelo] – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/> 3. Nakaz MInIsterstva fInansIv Ukraini vid 21 grudnya 1999 r. No 893/4186 InstruksIya pro zastosuvannya Planu rahunkiv buhgalterskogo obliku aktiviv, kapitalu, zobov'yazan i gospodarskih operatsiy pidpriemstv i organizatsiy – [Elektronne dzherelo] – Rezhim dostupu: <http://www.rada.gov.ua/> 4. Sotsialno-ekonomIchniy rozvitok Ukraini za sIchen-cherven 2013 roku – [Elektronne dzherelo] – Rezhim dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Надійшла (received) 19.11.2014